

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО
І СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДІВ ДО РОЗВИТКУ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ
ЗАСОБАМИ СПОРТИВНИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ**

2. Caulfield, J. (2022, December 07). *Writing a Research Paper Conclusion. Step-by-Step Guide*. Scribbr. Retrieved March 31, 2023, from <https://www.scribbr.com/research-paper/research-paper-conclusion/> [in English].

3. Derntl, M. (2014). Basics of research paper writing and publishing. *International Journal of Technology Enhanced Learning*, 6 (2), p. 105. <https://doi.org/10.1504/ijtel.2014.066856> [in English].

4. Docherty, M. & Smith, R. (1999). The case for structuring the discussion of scientific papers: much the same as that for structuring abstracts. *British Medical Journal*, 318 (7193), pp. 1224–1225. DOI: 10.1136/bmj.318.7193.1224 [in English].

5. Hofmann, A.H. (2014). *Scientific writing and communication: papers, proposals, and presentations*. New York, NY: *Oxford University Press*. [in English].

6. Michel, L.A. (2012). How to prepare a scientific surgical paper: a practical approach. *Acta Chirurgica Belgica*, 112 (4), pp. 323–339. [in English].

7. Vieira, R.F., Lima, R.C. & Mizubuti, E.S. (2019). How to write the discussion section of a scientific article. *Acta Scientiarum. Agronomy*, 41 (1), p. 42621. <https://doi.org/10.4025/actasciagron.v41i1.42621> [in English].

Стаття надійшла до редакції 14.03.2023

УДК 378.09:796.2/3

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.277509>

Віра Базильчук, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту
Хмельницького національного університету

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО
І СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДІВ ДО РОЗВИТКУ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ
ЗАСОБАМИ СПОРТИВНИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ**

У статті на основі компаративного аналізу наукової літератури здійснено аналіз особливостей застосування культурологічного і синергетичного підходів до розвитку рухової активності студентів засобами спортивних ігор в освітньому середовищі університету. З'ясовано, що застосування культурологічного підходу до розвитку рухової активності студентів в освітньому середовищі університету спрямована на підготовку здобувача вищої освіти як носія загальної культури та культури зміцнення і збереження здоров'я, задля успішної самореалізації у професійній й особистій життєдіяльності. Розкрито сутність реалізації синергетичного підходу для спрямування освітнього процесу з фізичного виховання на розвиток рухової активності студентів як необхідну складову інноваційних процесів у освіті.

Ключові слова: культурологічний підхід; синергетичний підхід; розвиток; рухова активність; студенти; засоби спортивних ігор; освітнє середовище університету.

Лім. 13.

Vira Bazylchuk, Ph.D. (*Physical Education and Sports*), Associate Professor,
Associate Professor of Theory and Methods of Physical Education and Sports
Khmelnyskiy National University

**FEATURES OF THE APPLICATION OF A CULTURAL AND SYNERGETIC APPROACH
TO THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' MOVEMENT ACTIVITY THROUGH
SPORTS GAMES IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE UNIVERSITY**

In the article, based on the study of scientific literature, an analysis of the peculiarities of the implementation of cultural and synergistic approaches to the development of motor activity of students by means of sports games in the educational environment of the university is carried out. It was found that the application of the cultural approach in the process of education, upbringing and self-development involves the student in cultural values. The implementation of the cultural approach in the study of the development of students' motor activity in the educational environment of the university is aimed at preparing a student, a future specialist, as a carrier of general culture and the culture of strengthening and preserving health, for the sake of successful self-realization in professional and personal life. The cultural approach to the formation of a culture of health is a culturally creative educational process in which the student and the teacher realize themselves as subjects of culture, and the content of physical education education is built in accordance with the values of life, health, and the realization of individual abilities.

The essence of the implementation of a synergistic approach to direct the educational process from physical education to the development of motor activity of students, as a necessary component of innovative processes in education, is highlighted. The role of the synergistic approach is to direct the educational process of physical education in a creative direction; on productive theoretical and health-preserving activities of student youth; to provide each subject with the opportunity to determine the individual trajectory of higher education; on the development of motor activity of students by means of sports games; to improve the teamwork of the teacher, the head of the sports club, physical culture teams and students.

Keywords: cultural approach; synergistic approach; development; motor activity; students; means of sports games; educational environment of the university.

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО
І СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДІВ ДО РОЗВИТКУ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ
ЗАСОБАМИ СПОРТИВНИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ**

Постановка проблеми. Вища освіта як сфера соціокультурної діяльності надає відповідні можливості для усвідомлення світової культури і формування культурологічної основи в особистості. Саме тому культурологічна парадигма вищої освіти повинна бути зорієнтованою на розвиток особистості здобувача вищої освіти як основного творця і носія культурних цінностей. Сутність культурологічного підходу полягає у вивченні світу людини в контексті її культурного існування, в аспекті того, чим світ є для людини, яким сенсом він для неї наповнений. Синергетичний підхід відкриває інші горизонти подальших досліджень. Саме методологічні підходи синергетики до самоорганізації дають можливість застосовувати нові ідеї для молодого покоління. Для формування здоров'язбережувальної компетентності важливу роль відіграє синергетичний підхід, на основі якого утворюються нові знання, що ведуть до самопізнання, саморозвитку і самореалізації кожного студента.

Аналіз останніх досліджень. Учені (Т. Андрющенко, Ю. Бойчук, С. Бондаревська, С. Гвоздій, С. Гончаренка, О. Кісель, І. Зязюн, О. Листопад, В. Оржеховська та ін.) акцентували увагу на ролі культурологічного підходу в освітньому процесі, коли у процесі виховання і саморозвитку студент залучається до культурних цінностей.

Застосування синергетичного підходу розглядалося у працях науковців (В. Ігнатова, С. Карпова, С. Кульневич, С. Лісова, О. Осадчук та Є. Галянська, О. Панфілов та І. Романова, І. Пригожина та Г. Хакена, Т. Тараненко, О. Чалий та ін.), які вказували, що цей методологічний підхід розкриває особливості синергетичної концепції самоорганізуючого виховання.

Мета статті: охарактеризувати особливості застосування культурологічного та синергетичного підходів до розвитку рухової активності студентів засобами спортивних ігор в освітньому середовищі університету.

Виклад основного матеріалу. Культура (від лат. *culturea* – обробка, виховання, освіта, ошляхетнення) як зміст і певна характеристика життєдіяльності людини і суспільства є явищем багатограним. С. Гончаренко вказує, що, з одного боку, культура виступає як феномен соціального організму та його еволюції, з іншого – як наукова категорія, яка досліджує та визначає сутність, структуру та специфіку функціонування цього феномену [6].

Культура – це завжди результат творчості з усіма характеристиками творчого акту, оскільки вона завжди розрахована на адресата, на діалог. Одним з основоположників культурології є німецький філософ Й. Гердер, який визначив культуру як “рівень людяності” і “друге народження людини”, оскільки тільки в процесі освіти, виховання і саморозвитку

людина залучається до культурних цінностей, стає представником тієї або тієї культури [9].

Т. Андрющенко підкреслює, що “культура є певною мірою механізмом, який регламентує і регулює поведінку та діяльність людини, а сама людина є її носієм і ретранслятором, тобто культура – специфічно людський спосіб буття, що визначає весь спектр практичної та духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою, вона використовується суспільством як умова буття та розвитку людини в конкретний історичний час” [1, 35].

Культурологічний підхід, який є загальнонауковим методом дослідження, як вказує О. Кісель, “включає розуміння та розгляд об'єкта як культурного явища або процесу” [9, 59]. З цього приводу науковець наголошує: “культурологічний підхід – це сукупність методологічних прийомів, які забезпечують аналіз будь-якої сфери соціального і психічного життя через призму системоутворюючих культурологічних понять, це дослідження світу людини у контексті його культурного існування, в аспекті того, чим цей світ є для людини, яким сенсом він для неї наповнений” [9, 59].

Освіта в сучасній соціокультурній ситуації, як зазначає С. Гвоздій, “постає як особлива сфера сприяння культурному розвитку й саморозвитку особистості на основі їх (освіти та культури) співвідношення: культура є умовою освіти, освіта є умовою культури”, а освіта є відносно самостійним механізмом запуску нових форм культури та навпаки: культура є відносно самостійним механізмом запуску нових форм освіти” [4, 70].

Зв'язок вищої освіти з культурою, її завдання як суспільного інституту, що створює умови для залучення молодого покоління до надбань світової культури і творчого засвоєння цих надбань, на думку І. Зязюна, є “предметом розгляду багатьох сучасних вчених – філософів, педагогів, психологів” [7, 14]. Науковець зазначає, що “школа як національний інститут забезпечує передусім право нації на самостійний культурний розвиток, а зміст освіти в широкому розумінні складає вітчизняна і світова культура” [7, 14].

Важливим напрямом розвитку сучасної освіти, спрямованим на реалізацію передусім її культурної складової, на думку С. Гончаренка, виступає “гуманітаризація освітнього процесу, але звісно, цей процес не повинен обмежуватися простим введенням культурознавчих дисциплін до навчальних програм за рахунок інших дисциплін. За такого підходу гуманітаризація може обернутися антисциєнтизмом (антинауковістю)” [6, 85]. Науковець зазначає, що гуманітаризація повинна відбуватися передусім за рахунок виявлення гуманітарного потенціалу дисциплін, з котрих складається програма [6, 86].

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО
І СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДІВ ДО РОЗВИТКУ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ
ЗАСОБАМИ СПОРТИВНИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ**

В. Кремень та В. Ільїн акцентують увагу на тому, що культурологічний зміст освіти зорієнтований на людину, на формування високоморальних якостей особистості, заснованих на загальнолюдських цінностях, на вмінні будувати свої стосунки зі світом на основі поваги до людини, підвищення уваги до навколишнього середовища і загалом на розуміння людського життя і здоров'я як найвищої цінності [10, 34].

У сутності культурологічного підходу Ю. Бойчук вбачає вивчення світу людини в контексті її культурного існування, в аспекті того, чим світ є для людини, яким сенсом він для неї наповнений. На думку вченого, культурологічний підхід зумовлений об'єктивним зв'язком людини з культурою як системою цінностей, а людина містить у собі частину культури і розвивається на основі засвоєної нею культури; при цьому людина вносить у неї принципово нові положення, стає творцем нових елементів культури [3, 125].

Становлення творчої особистості з точки зору культурологічного підходу, як зазначає О. Листопад, виступає процесом опанування культури життєвого самовизначення, інтелектуальної і фізичної культури, культури спілкування і культури сімейних стосунків, економічної, політичної (демократичною), правової, екологічної, художньої культури, культури праці тощо [11, 140]. Науковець зазначає, що в особистості розвивається здатність до неперервної самоосвіти, самовиховання, саморозвитку, особистість глибше і різноманітно пізнає себе, самовизначається, більш ефективно управляє собою, орієнтується на безперервний саморозвиток, прагне до творчої самореалізації в будь-яких видах діяльності [11, 140].

В. Оржеховська підкреслює, що “культура здоров'я є невід'ємною складовою загальної культури особистості, яка забезпечує певний рівень знань, умінь, навичок з питань формування, збереження, відтворення і зміцнення здоров'я і характеризується високим рівнем культури поведінки стосовно власного здоров'я та здоров'я оточуючих. Від рівня культури здоров'я людини залежить збереження її відтворення її здоров'я. Тому вона входить до системи найважливіших людських цінностей” [13, 23].

Важливим методологічним підходом у розвитку рухової активності студентів засобами спортивних ігор в освітньому середовищі університету є синергетичний підхід. Порівняльний аналіз наукової літератури свідчить про різноманітність поглядів на синергетичний підхід. О. Чалий розглядає цей методологічний підхід як необхідну складову інноваційних процесів у освіті. В. Ігнатова виділяє найважливіші складові синергетичних ідей, що можуть бути впроваджені в освітню галузь. С. Кульневич розкриває особливості синергетичної концепції самоорганізуючого виховання.

Компаративний аналіз наукової літератури свідчить про те, що у логіці синергетичного підходу в дослідженні педагогічних явищ і процесів апріорі приймаються кілька вихідних тез:

– перша з них полягає в тому, що освіта розглядається як складна система, всі елементи якої взаємопов'язані і взаємообумовлені, їх взаємодія дозволяє цій системі існувати як ціле, що відокремлене в більш складній структурі соціуму;

– друга теза констатує, що освіта є відкритою системою, яка постійно обмінюється і поповнюється інформаційними, матеріальними і людськими ресурсами, взаємодіючи з соціальним середовищем.

Для характеристики синергетично організованої системи важливим, на думку С. Карпової, є “розгляд не тільки її внутрішніх структурно-якісних зв'язків і значень, а й усього комплексу її зв'язків із зовнішнім середовищем (метарівень), у взаємодії з ним, в якому система виявляє і реалізує властиві їй іманентні якості” [8, 101]. Вчена наголошує на тому, що “важливо враховувати, що будь-яка цілісна система перебуває в стані постійного розвитку та самовдосконалення, причому кожен елемент системи, що включає в себе не менше двох суб'єктів взаємодії, може бути розглянутий і як самостійна цілісність і як самодостатній компонент іншого рівня системних зв'язків і опосередкувань як нижчого, так і більш високого порядку” [8, 101].

Т. Тараненко зазначає, що синергетичний підхід до освіти проявляється у таких основних аспектах:

– у синергетичному сенсі освіта – це самоорганізація людини як цілісної, упорядкованої системи, що коеволюціонує з ідеалами культури і співвідноситься з образами сучасного світу;

– головне завдання викладача – розвивати мислення і креативність, сформувати здатність узагальнювати наявні теоретичні та практичні знання для подолання проблем і одержання нового знання;

– орієнтація освітнього процесу у творчому напрямі, на продуктивну теоретичну і практичну діяльність молоді; спрямованість навчання на самоосвіту, самовиховання, самореалізацію;

– синергетичний підхід в освіті передбачає навчання, яке стимулює, пробуджує;

– завдяки синергетиці оточуючий світ вивчається як одна цілісна глобальна самоорганізуюча система [15, 15].

Застосування синергетики як теорії самоорганізації системи вищої освіти, вважають О. Панфілов та І. Романова, “дозволяє по-новому осмислити проблему міждисциплінарності підготовки студентів (розширенням номенклатури дисциплін гуманітарного циклу; забезпечення взаємопроникнення гуманітарних і негуманітарних (природничо-наукових і технічних) знань; проблему надання кожному суб'єкту освіти можливості визначати індивідуальну траєкторію освіти, темп навчання, досягати певного

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО
І СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДІВ ДО РОЗВИТКУ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ
ЗАСОБАМИ СПОРТИВНИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ**

рівня освіченості; проблему стимулювання самостійності вибору та ухвалення відповідального рішення особистістю” [14, 76].

На думку С. Лісової, “синергетика може виступити методологічною основою для прогностичної й управлінської діяльності в сучасному світі, оскільки наукові погляди синергетичного підходу складають понятійну і класифікаційну основу його застосування у педагогічній теорії та практиці”. Вчена наголошує на тому, що “існуючі соціальні структури можуть успішно реалізувати функцію виховання і розвиток особистості лише за умови відкритості для нових соціальних і педагогічних впливів, а тому їх функціонування та розвиток повинні будуватися на основі механізмів і процесів самоорганізації і саморозвитку” [12, 88].

Висновки. Застосування культурологічного підходу до розвитку рухової активності студентів в освітньому середовищі університету спрямована на підготовку здобувача вищої освіти як носія загальної культури і культури зміцнення та збереження здоров’я, задля успішної самореалізації у професійній особистій життєдіяльності. Реалізація культурологічного підходу до розвитку рухової активності студентів засобами спортивних ігор в освітньому середовищі університету є культуро-творчим освітнім процесом, у якому студент і викладач реалізують себе як суб’єкти культури, а зміст освіти з фізичного виховання будується відповідно до цінностей життя, здоров’я, реалізації індивідуальних здібностей.

Роль синергетичного підходу полягає в спрямуванні освітнього процесу з фізичного виховання у творчому напрямку; на продуктивну теоретичну і здоров’язбережувальну діяльність студентської молоді; на надання кожному суб’єкту можливості визначити індивідуальну траєкторію вищої освіти; на розвиток рухової активності студентів засобами спортивних ігор; на вдосконалення командної роботи викладача, голови спортивного клубу, колективів фізичної культури і студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрющенко Т.К. Культурологічний підхід до формування у дошкільників здоров’язбережувальної компетентності. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2013. Вип. 17 (1). С. 31–41.
2. Бойчук Ю.Д. Культурологічний і аксіологічний підходи до формування екологівалеологічної культури студентів педагогічних навчальних закладів. *Вісник НТУУ “КПІ”*. 2009. № 3. С. 121–125.
3. Гвоздів С.П. Культурологічний та системний підходи як методологічна основа дослідження феномена “культура безпечної життєдіяльності”. *Народна освіта*. 2016. Вип. 2. С. 37–43.
4. Гончаренко С.У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І.А. Зязюна*. Київ: Віпол, 2000. С. 81–107.
5. Зязюн І.А. Інтелектуально творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. *Неперервна профе-*

сійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І.А. Зязюна. Київ: Віпол, 2000. С. 11–57.

6. Карпова С. Синергетичний підхід у підвищенні якості педагогічних досліджень. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 1. С. 98–102.

7. Кісель О.В. Культурологічний підхід до проблеми споживання в контексті освітніх завдань. *Грані*. 2014. № 11. С. 58–63.

8. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму. Київ: Педагогічна думка, 2012. 368 с.

9. Листопад О.А. Аксіологічний і культурологічний підхід до процесу становлення творчої особистості в освіті. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 110. С. 137–140.

10. Лісова С.В. Синергетичний підхід як інноваційна методологічна орієнтація в педагогіці. *Інноватика у вихованні*. 2015. Вип. 2. С. 83–92.

11. Оржеховська В.М. Стратегія педагогіки здорового способу життя. *Педагогіка і психологія*, 2006. № 4. С. 20–28.

12. Панфілов О.Ю., Романова І.В. Синергетичний підхід в осмисленні освіти. “Вісник НІОУ імені Ярослава Мудрого”. Серія: *Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, Т. 3. Вип. 42. 2019. С. 71–80.

13. Тараненко Т.М. Синергетичний підхід в організації навчально-виховного процесу. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 1 (2). С. 10–15.

REFERENCES

1. Andryushchenko, T.K. (2013). Kulturolohichnyi pidkhid do formuvannia u doshkilnykiv zdorov'язberezhualnoi kompetentnosti [Cultural approach to the formation of health care competence in preschoolers]. *Theoretical and methodological problems of raising children and school youth*. Issue 17 (1). pp. 31–41. [in Ukrainian].
2. Boychuk, Yu.D. (2009). Kulturolohichnyi i aksiolohichnyi pidkhody do formuvannia ekolohovaleolohichnoi kultury studentiv pedahohichnykh navchalnykh zakladiv [Cultural and axiological approaches to the formation of ecological and valeological culture of students of pedagogical educational institutions]. *Bulletin of NTUU “KPI”*. No. 3. pp. 121–125. [in Ukrainian].
3. Gvozdiy, S.P. (2016). Kulturolohichnyi ta systemnyi pidkhody yak metodolohichna osnova doslidzhennia fenomena “kultura bezpechnoi zhyttiedialnosti” [Cultural and systemic approaches as a methodological basis for the study of the “culture of safe life” phenomenon]. *Public education*. Issue 2. pp. 37–43. [in Ukrainian].
4. Goncharenko, S.U. (2000). Zmist zahalnoi osvity i yii humanitaryzatsiia [The content of general education and its humanitarianization]. *Continuous professional education: problems, searches, prospects*. (Ed.). I. Zyazyun. Kyiv, pp. 81–107. [in Ukrainian].
5. Zyazyun, I.A. (2000). Intelektualno tvorchyi rozvytok osobystosti v umovakh neperervnoi osvity [Intellectually creative personality development in the conditions of continuous education]. *Continuous professional education: problems, searches, prospects*. (Ed.). I.A. Zyazyun. Kyiv, 636 p. [in Ukrainian].
6. Karpova, S.A. (2018). Synerhetychnyi pidkhid u pidvyshchenni yakosti pedahohichnykh doslidzhen [Synergistic approach in improving the quality of pedagogical research]. *Scientific Bulletin of Mykolaiv National University named after*

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

V.O. Sukhomlynskyi. *Pedagogical sciences*. No. 1. pp. 98–102. [in Ukrainian].

7. Kisel, O.V. (2014). Kulturolohichni pidkhd do problemy spozhyvannia v konteksti osvity [Cultural approach to the problem of consumption in the context of educational tasks]. *Faces*. No. 11. pp. 58–63. [in Ukrainian].

8. Kremen, V.G. & Ilyin, V.V. (2012). Synerhetyka v osviti: kontekst liudynotsentryzmu [Synergetics in education: the context of human-centeredness]. Kyiv, 368 p. [in Ukrainian].

9. Listopad, O.A. (2013). Aksiolohichni i kulturolohichni pidkhd do protsesu stanovlennia tvorchoi osobystosti v osviti [Axiological and cultural approach to the process of formation of a creative personality in education]. *Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Pedagogical sciences*. Issue 110. pp. 137–140. [in Ukrainian].

10. Lisova, S.V. (2015). Synerhetychni pidkhd yak ynovatsiina metodolohichna orientatsiia v pedahohitsi [Sy-

nergetic approach as an innovative methodological orientation in pedagogy]. *Innovation in education*. Issue 2. pp. 83–92. [in Ukrainian].

11. Orzhekhovska, V.M. (2006). Stratehiia pedahohiky zdorovoho sposobu zhyttia [Healthy lifestyle pedagogy strategy]. *Pedagogy and psychology*, No. 4. pp. 20–28. [in Ukrainian].

12. Panfilov, O.Yu. & Romanova, I.V. (2019). Synerhetychni pidkhd v osmyslenni osvity [A synergistic approach in understanding education]. "Yaroslav the Wise NYU Bulletin". *Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*. Volume 3. Issue 42. pp. 71–80. [in Ukrainian].

13. Taranenko, T.M. (2014). Synerhetychni pidkhd v orhanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu [Synergetic approach in the organization of the educational process]. *Tavriyskyi herald of education*. No. 1 (2). pp. 10–15. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 21.02.2023

УДК 378.147.091.33-027.22:373.3.011.3-051

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.277519>

Людмила Московчук, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти, керівник практики зі спеціальності 013 Початкова освіта педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розкрито суть, види та завдання педагогічної практики в початковій школі, її вплив на формування професійних компетентностей здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта. Визначено педагогічну практику в початковій школі як систему послідовного та безперервного професійного становлення майбутніх вчителів початкових класів. Охарактеризовано змістово-процесуальні, організаційні та методичні засади навчальних і виробничих педагогічних практик в початковій школі, їх відповідність чинним нормативним документам у сфері початкової та вищої педагогічної освіти.

Ключові слова: педагогічна практика; початкова школа; професійна підготовка; професійні компетентності; майбутні вчителі початкових класів.

Літ. 9.

Lyudmila Moskovchuk, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the Theory and Methods of Primary Education Department, Head of Practice in specialty 013 Primary Education Faculty of Pedagogy of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiyenko National University

PEDAGOGICAL PRACTICE AS A SYSTEM OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The article reveals the features of the practical component of professional training for applicants of the first (bachelor's) level of higher education, specialty 013 Primary Education. Pedagogical practice in elementary school is defined as a system of consistent and continuous professional development of future primary school teachers, its purpose, tasks and stages. Educational and production pedagogical practices in primary school are characterized.

The purpose of the pedagogical practices of the specialty 013 Primary education is to train a competitive teacher of elementary grades of a general secondary education institution, capable of carrying out the educational process on the basis of partnership interaction, solving complex specialized tasks, problems of an innovative and research nature in the field of elementary education, to organize a safe educational environment of the New Ukrainian School and for personal and professional development.

The content modules of production pedagogical practice in primary school are singled out and substantiated: educational and methodological, educational and research work. Pedagogical conditions for the effective formation of language-communicative, subject-methodical, informational-digital, prognostic, organizational, evaluative-analytical, innovative, psychological, emotional-ethical, health-preserving, reflective competence and pedagogical partnership competence of first (bachelor) level higher education students are revealed education specialty 013 Primary education during pedagogical practices in primary school.